

DUCHOVNO AKO OSTROV * ŠKOLSTVO A SVETONÁZOR * POZITIVITA

Listy Bdelost'

Nadkonfesný časopis pre hľadanie kresťanstva v Duchu a pravde (Jn 4.23,24)

Sú chĺpnosť okovy a priepasť bezodná; však Cudnosť hovorí: ach som, som slobodná! (A. Silesius)

(Gal 6.2) * Bud'te milosrdní, ako je milosrdný váš Otec! (Lk 6.36) * Obrázok: Daniel Gerhartz

STRANU 1 ČASOPISU SI MOŽNO OBJEDNAŤ NA: INFO@BDELOST.SK, ALEBO NA 0902-242493 ELEKTRONICKÁ (PDF) PODoba ČASOPISU JE ZASIELANÁ BEZPLATNE - STAČÍ POSLAŤ VAŠU E-MAILOVÚ ADRESU VIAC O ČASOPISE: WWW.BDELOST.SK. ČASOPIS SI MOŽNO OBJEDNAŤ NA: INFO@BDELOST.SK, ALEBO NA 0902-242493 VIAC NA: WWW.BDELOST.SK.

Číslo 4, august 2005 * Neste si vzájomne bremená, a tak naplníte Kristov zákon.

Kdo je to Kristus

Kdo je to Kristus? V lidské řeči, přizpůsobené zkušenostem ze smyslového světa, nenajdeme slova, která by to mohla postihnout. Slova, jichž používáme, i ta nejprůzračnější, nejsvětější, zůstávají hluboko pod jeho sférou. Jeho bytost není možno popsát. Ale je aspoň možno vyličit, co činil, když chodil po Palestině, opakovat, co sám říkal; a z toho líčení je možno vytušit, jaká to je asi bytost, která takto jedná a takto mluví.

Kdo je to Kristus? Na tuto otázku chtěl lidstvu budoucích věků nějak odpovědět i pisatel Janova evangelia. Proto napsal své evangelium. On, který znal Krista tak důvěrně jako nikdo jiný z lidí, chtěl sdělit ostatním, co sám poznal a prožil, čím byla jeho vlastní duše naplněna až k neunesení. I on věděl, že nemůže nic jiného než vyličit jeho skutky a jeho slova. Ale které skutky a která slova? Vzpomínky na jeho mistra

musily být jako obrovský poklad třípytivých drahokamů - které z nich vybrat? A co asi prožíval, jakou bezmeznou odpovědnost cítil, když přemítal, jakými větami by měl začít své velké vyprávění. Co říci, aby ten, kdo bude naslouchat, mohl už od začátku vycítit, o kom bude řeč? Víme, jak se rozhodl. Uvádí nás prvními větami daleko, nezměrně daleko do minulosti a daleko, nezměrně daleko za hranice pozemského světa, do nejvyššího centra nebeských sfér; a mluví o dvou bytostech, které tam přebývají: Bůh-Otec všehomíra a Syn-Slovo, tvůrčí slovo nebes, jímž povstalo všechno, co kdy povstalo. Obě bytosti jsou ještě spojeny v hlubokou jednotu. Nic rušivého se nevtrá do jejich láskyplného souzvuku. To je to první, co se z Janova evangelia dovídáme o Kristu.

Pak evangelista líčí, jak toto Slovo z prapočátku se stalo tělem

v Ježíši Nazaretském a přebývalo na Zemi. Líčí, jak Ježíš, nesoucí v sobě Krista, učil a uzdravoval, líčí soud nad ním, jeho potupnou smrt na kříži, jeho zmrtvýchvstání i působnost Zmrtvýchvstalého. Konečně přichází poslední kapitola a v ní poslední, výsledný obraz, tedy výjev, který by se měl obzvlášť vtisknout do paměti tomu, kdo se otevřel poselství evangelia. Poslední výjev: jím nejsme vedeni do nadzemských oblastí, jsme v okruhu Země, na břehu jezera. Je jitro nového dne. Ale opět se před námi objevují dvě bytosti. Ne už Bůh Otec a Slovo, ne bytosti nebes jako v prapočátku, nýbrž zmrtvýchvstalý Kristus, nesoucí sám obnovenou, nejryzejší lidskou podobu, a - člověk. Taková je obětní cesta Kristova: ze společenství s nebeským Otcem ke společenství s člověkem. Když přemítáme o této cestě, začínáme tušit, kdo to je Kristus.

(z knihy Poselství Vánoc)

Obsah

Pavel Krišťan	2	Kdo je to Kristus
Rudolf Steiner	3	Duchovno jako ostrov
Peter Kmetek	4	Školstvo, stát a svetonázor
Peter Kmetek	6	Občan a ministerstvo
Antoine de Saint-Exupéry	13	Dráma baobabov
Jan Dostál	15	Pozitivita

Listy Bdelost'. Nadkonfesný časopis pre hľadanie kresťanstva v Duchu a pravde v zmysle Jn 4.23,24. Vychádza mesačne, v elektronickej i papierovej podobe. Zodpovedný redaktor: Peter Kmetek. Vydáva: občianske združenie *Hnutie Bdelost'*, P.O.Box 17, 810 00 Bratislava 1. **Objednávky:** Časopis si možno objednať poštou, cez internet na info@bdelost.sk alebo telefonicky/SMS na 0902-242493. Elektronická podoba zasielaná do e-mailovej schránky je bezplatná - na jej objednanie stačí poslať e-adresu. Dobrovoľné príspevky na účet občianskeho združenia *Hnutie Bdelost'* sú vítané. **Bankové spojenie:** OTP Banka Slovensko, názov účtu: *Hnutie Bdelost'*, č. účtu: 8183497/5200. **Internetová stránka:** www.bdelost.sk.

Jestliže jsou dnes lidé málo nakloněni k nepředpojatému úsudku o zasahování duchovního života do sociálního organismu, pak to pochází z toho, že si zvykli představovat si duchovno pokud možno daleko od všeho materiálního a praktického. Není málo těch, kteří budou spatřovat něco groteskního v názoru zde vyličeném, že se má v činnosti kapitálu v hospodářském životě projevovat účinek části duchovního života. Je možno si představit, jak příslušník dosud vládnoucích tříd bude v charakteristice grotesknosti výkladu souhlasit se socialistickými mysliteli. Aby byl poznán význam tohoto zdánlivě groteskního názoru pro ozdravení sociálního organismu, bude třeba obrátit pohled na jiné myšlenkové proudy současné doby, které svým způsobem pocházejí z poctivých duševních impulsů, ale brání vzniku skutečně sociálního myšlení tam, kde nalézájí přístup.

Tyto myšlenkové proudy se snaží víceméně nevědomě se vzdalovat tomu, co dává vnitřnímu prožívání pravou průraznost. Usilují o pojetí života, o vnitřní život hledající duševní, myšlenkové, vědecké poznání do jisté míry v podobě ostrova v celkovém lidském životě. Nejsou pak schopny vybudovat most mezi tímto životem a tím, co člověka zapojuje do každodenního života. Lze vidět, jak mnoho dnešních lidí považuje do jisté míry za «vnitřně vznešené» přemýšlet o různých eticko-náboženských problémech

s jistotou, byť školskou abstraktností a v oblačných výšinách; je možno vidět, jak lidé přemýšlejí o způsobu, jak si člověk může osvojovat ctnosti, jak se má chovat v lásce ke svým bližním, jak může být omilostěn «vnitřním životním

votním

Rudolf Steiner

Duchovno jako ostrov

obsahem». Zároveň lze však vidět i neschopnost umožnit přechod od toho, co lidé nazývají dobrým, láskyplným, blahovolným, poctivým a mravným, k tomu, co obklopuje člověka ve vnější skutečnosti, ve všedním životě jako působení kapitálu, odměňování práce, spotřeba, výroba, oběh zboží, úvěry, bankovnictví a bursa. Můžeme vidět, jak jsou i v myšlenkových zvyklostech lidí vedle sebe postaveny dva světové proudy. Jeden proud se chce držet jaksi v božsky-duchovních výšinách a nechce stavět most mezi duchovním impulsem a skutečností obyčejného jednání v životě. Druhý proud žije bezmyšlenkovitě v každodennosti. Život je však něco jednotného. Může prospívat jen tehdy, když jeho hnací síly působí ze všeho života eticko-nábožen-

ského do každodenního všedního života, jenž se zdá mnohým lidem něčím méně vznešeným. Neboť jestliže se opomene postavit most mezi oběma oblastmi života, pak člověk propadá jak v náboženském, mravním životě, tak i v sociálním myšlení do pouhého blouznění, vzdáleného každodenní pravé skutečnosti, která se pak do jisté míry vymstívá. Pak člověk usiluje z určitého «duchovního» impulsu o všechny možné ideály, o všechno možné, co nazývá «dobrým», ale instinktům, které stojí proti těmto «ideálům» jako obyčejné, každodenní životní potřeby, které je třeba uspokojovat z národního hospodářství, se odevzdává bez «ducha». Nezná žádnou opravdovou cestu od pojmu duchovnosti k tomu, co se odehrává v každodenním životě. Tím dostává tento každodenní život podobu, která nemá nic společného s etickými impulsy ve vznešenějších, duševně-duchovních výšinách. Mstou každodennosti pak bude to, že se eticko-náboženský život utváří jako vnitřní životní lež člověka, protože se vzdaluje každodenní bezprostřední praxe, aniž to pozoruje.

Jak početní jsou dnes lidé, kteří ukazují z jisté eticko-náboženské ušlechtilosti nejlepší vůli k pravému soužití s bližními a chtěli by svým bližním prokazovat to nejlepší. Zapomínají však osvojit si cítění, jež by to opravdu umožňovalo, protože si nemohou osvojit sociální myšlení projevující se v životní praxi.

Z okruhu týchto ľudí pochádzajú ti, kďoľ se v tomto historickom okamľiku, kďy se sociálne otázky stávajú tak naléhavými, jako blouznivci, ktorí se však považujú za pravé životní praktiky, stavějí skutečné životní praxi na překážku. Můžeme slyšet od nich řeči jako tuto: Je třeba, aby se lidé pozvedli z materialismu, z vnějšního materiálního života, který nás přivedl do katastrofy světové války a do neštěstí a aby se obrátili k duchovnímu pojetí života. Přitom, chtějí-li ukázat cesty člověka k duchovnosti, neúnavně citují osobnosti, jeť byly v minulosti uctívány pro své myšlení obrácené k duchu. Můžeme prožívat, že někdo, kdo se pokouší poukazovat právě na to, co dnes musí duch tak nutně konat pro skutečný praktický život, pro denní chléb, je upozorňován, že v první řadě záleží na tom přiváděť lidi opět k uznání ducha. V současné době však záleží na tom, aby se našly ze síly duchovního života směrnice pro ozdravení sociálního organismu. K tomu nestačí, aby se lidé zabývali duchem v jakémśi vedlejším proudu života. K tomu je třeba, aby byl každodenní život přiměřený duchu. Sklon vyhledávat tyto postranní proudy pro duchovní život přivedl dosud vládnoucí kruhy k tomu, že našly zalíbení v sociálních poměrech, které vyústily do dnešních skutečností.¹

* * *

Rudolf Steiner:
Hlavní body sociální otázky.

Pozn. red.:

¹ Napsané po tragédii 1. světové vojny.

Školstvo, štát a ...

SVETONÁZOR

Aký svetonázor zastupuje štát?

Mnoho už bolo povedané o vzťahu štátu k cirkvám a náboženstvám. Dospelo sa k požiadavke náboženskej nestrannosti štátu a odluky cirkví od neho. Opomenutá ostala záležitosť vzťahu štátu a svetonázorov, teda požiadavka *svetonázorovej nestrannosti štátu* a oddelenia,

*Z tých istých
dôvodov, pre ktoré
dnes v slobodnej
a demokratickej krajine
nie je možné jednotné
štátne náboženstvo,
cirkv či svetonázor,
z tých istých dôvodov
nie je možné ani
jednotné štátne školstvo.*

odluky aj svetonázorov od štátu, resp. štátu od svetonázorov.

Aký je vzťah štátu k svetonázorom? Je to nestrannosť, alebo štát uprednostňuje a zastupuje niektorý určitý, jednotlivý svetonázor? Ak áno, aký je to svetonázor a či, ktorej svetonázorovej skupiny občanov? V ktorých oblastiach sa toto zastupovanie deje a akým spôsobom sa prejavuje? Je takéto uprednostňovanie oprávnené? Jestvuje v štáte v svetonázorovej oblasti rovnosť a sloboda, alebo je tu nerovnoprávnosť a útlak?

Takéto otázky vôbec nie sú odťažité. Ich dopad a vplyv sa prejavuje priamo v každodennom živote, napr. cez niektoré štátne predpisy pre oblasť výchovy a vzdelávania v štátnom aj neštátnom školstve, v štátnom zdravotníctve a zdravotnom poisťovníctve, v hygienických predpisoch a normách a pod.

Príklad zo školstva.

Pre názornosť si najprv uvedme jeden príklad, menovite oblasť školstva, výchovy a vzdelávania. Úlohou školy je pripraviť najmladšie pokolenie do života, do sveta, na život vo svete. Lenže už tu, v základoch školstva, sa pohybujeme celkom v rovine svetonázoru. Vari možno pripravovať niekoho na život vo svete, a nemať pritom na svet žiadny názor? Do akého sveta sú žiaci v škole pripravovaní? Na život v akom svete? Štát predpisuje určité *požiadavky* na túto výchovu, a deje sa tak bez toho, že by musel najprv predstaviť, *vyznať*(!) ten názor na podstatu života a sveta – *svetonázor* –, z ktorého sa pritom vychádza.

Už obraz človeka tu má zásadný význam. Podstatou výchovy a vzdelávania je pôsobenie učiteľa na dieťa. Spôsob, akým pristupuje k žiakovi, je vo všeobecnosti určovaný jeho predstavou o človeku. Výsledok potom zodpovedá zámeru len do tej miery, nakoľko sa táto predstava približuje skutoč-

Peter Kmetek

nosti. Ak jeho predstava o človeku nezodpovedá skutočnosti, môže byť ním zvolený spôsob, prístup nielen neúčinný, ale pre dieťa dokonca škodlivý.

Avšak predstava o podstate človeka je vyslovene svetonázorovou záležitosťou. Jedni vravia, že človek sa skladá z tela, duše a ducha, ako osobitných skutočností, iní zastávajú názor, že človek má iba hmotné telo, a tejto hmote pripisujú aj tie prejavy človeka, ktorým sa hovorí duševné a duchovné. To sú dva póly predstáv o podstate človeka – a štát jeden z nich *uprednostňuje*. V štátnych pedagogických školách je budúcim učiteľom predkladaný materialistický obraz človeka, dieťaťa, predmetu učiteľovho pôsobenia. So všetkými dôsledkami, ktoré vyplývajú z možnosti, že tento obraz nemusí byť v súlade so skutočnosťou, so skutočnou podstatou človeka.

Podobne, ako predstavy o človeku, líšia sa aj názory na svet a jeho podstatu. Jedni vravia, že jestvuje hmotný aj duchovný svet, že sú prepojené, že život človeka sa odvíja v oboch a pokračuje z jedného do druhého. Druhí popierajú jestvovanie duchovného sveta a tvrdia, že ukončením pozemského života sa pre človeka končí všetko.

Od názoru na svet, jeho podstatu a zmysel, sa odvíja názor na človeka a jeho podstatu, ďalej na život a jeho zmysel, a nevyhnutne až od tohoto dohromady sa potom môže odvíjať názor na *tomu primeraný* spôsob výchovy k životu vo svete. Nemôžem tvrdiť, že kvalifikovane pripravujem deti do živo-

ta, a pritom sa vyhýbať odpovediam na otázky čo je svet, čo je človek, čo je život, vyhýbať sa odpovediam na otázky, ktoré sú vyslovene svetonázorovej povahy, odpovede na ne súvisia so svetonázorom, a práve ním sú určené, dané.

Ak život človeka v tomto svete je iba samoučelná a uzavretá záležitosť, príprava do *takého* sveta bude prirodzene vyzerať inak, než príprava do sveta, ktorý je v nejakom vzťahu so svetom duchovným, navyše ak

Milarepa hľadal osvietenie všade, ale nikde nemohol nájsť odpoveď. Až jedného dňa uvidel po horskom chodníku kráčať starého muža, ktorý niesol na pleciach ťažký batoh. Milarepa okamžite vedel, že tento starý muž pozná tajomstvo, ktoré on toľké roky bezútešne hľadal.

„Starče, prezrad' mi, prosím, to, čo vieš. Čo je to osvietenie.“

Starý muž sa na neho s úsmevom pozrel, potom zložil svoj ťažký náklad z pliec a vystrel sa.

„Áno, vidím!“ volal Milarepa. „Moja nekonečná vďaka! Ale, dovoľ, prosím ťa, ešte jednu otázku: Čo prichádza po osvietení?“

Aj tentokrát sa starý muž zasmial, skľonil sa a opäť zdvihol svoj ťažký batoh. Uložil si ho na plecía, ohol sa pod jeho váhou a pokračoval vo svojej ceste.

Dan Millman: Cesta pokojamilovného bojovníka

pozemský úsek života má dopad na jeho *pokračovanie* inde. Iná je príprava na iné. Najprv sa musí povedať *na čo, kam* sú deti pripravované, a až potom, *na tom základe* možno odvodiť a zdôvodniť *ako* sú pripravované, stanoviť obsahy a ciele prípravy.

Rodičia síce zo zákona majú prednostné právo na voľbu spôsobu výchovy a vzdelávania svojich detí, výkon tohoto práva je však zo strany štátu silne

obmedzovaný požiadavkami zásadnej povahy, ktoré štát predpisuje na obsahy a ciele výchovy a vzdelávania v školstve, vrátane nešťátneho. Na akom základe, akým právom požaduje štát od občanov s rozličnými názorami na svet, od rôznych svetonázorových skupín občanov, aby prijali jednotné obsahy a ciele prípravy do sveta? Do ktorého, akého sveta a pre ktorý, aký život pripravuje jednotná a povinná vzdelávacia sústava? Ako môžu ľudia s jedným svetonázorom *predpisovať* svoj spôsob prípravy do života a sveta, do svojho života a sveta, deťom všetkých ľudí, aj tých s odlišným názorom na svet? Ani jestvovanie nešťátnych škôl nie je odpoveďou na otázku, na akom svetonázore je postavené jednotné štátne školstvo a z akého svetonázoru vychádzajú požiadavky kladené štátom na školy všeobecne.

Na tieto oprávnené a podstatné otázky ostávajú štát a príslušné jeho ustanovizne dlžní odpoveď nielen rodičom, ale aj ostatným občanom. Z tých istých dôvodov, pre ktoré dnes v slobodnej a demokratickej krajine nie je možné jednotné štátne náboženstvo, cirkev či svetonázor, z tých istých dôvodov nie je možné ani jednotné, „jednosvetonázorové“ štátne školstvo.

Na uvedenom príklade vidíme, že v tak zásadnej oblasti, akou je oblasť vzťahu štátu k svetonázorom, jestvuje výrazná jednostrannosť a nerovnoprávnosť. Ako k tomu mohlo dôjsť? Ako sa mohlo niečo také stať? Aké je z toho východisko? (pokračovanie...)

Motto: Blahoslavení hladní a smädní po spravodlivosti, lebo oni budú nasýtení. (Mt 5.6).

Tento článok sa skladá z dvoch hlavných častí: – jednou je list ministerstvu, pričom ho uverejňujeme nie kvôli jeho téme, konkrétnej úradnej záležitosti, ktorej sa týka, tá je tu nepodstatná, ale

list uvádzame kvôli predstaveniu určitého spôsobu komunikácie, argumentácie, vzťahu a postoja občana zoči voči úradným požiadavkám alebo prekážkam, ktoré vníma ako neoprávnené, a na ktoré sa snaží účinne reagovať. – Ďalšou časťou, ktorá tomuto listu predchádza, je pokus o zasadenie celej „kauzy“ do duchovných súvislostí a požiadaviek našej doby. Vlastne až táto časť článku plne zdôvodňuje uverejnenie obyčajného úradného listu v duchovne zameranom časopise. Preto touto „štúdiou“ náš článok aj začíname:

List sa točí okolo registrácie jedného občianskeho združenia, ktorú ministerstvo podmienilo splnením určitých požiadaviek.

Samotné pripomienky ministerstva sú očividne nie zásadnej povahy a sú dobre mienené. Mohli by teda byť bez ťažkostí

prijaté. Ide však o spôsob, akým boli navrhované, totiž ako povinné, hoci v skutočnosti takýto status nemali. Ale – ak by sme takéto pravidlá prijali – v budúcnosti by sa mohlo ľahko stať, že podobným spôsobom by mohli byť predkladané aj povinnosti alebo obmedzenia v omnoho závažnejších záležitostiach.

Vezmime si napríklad oblasť alternatívneho školstva. Na Slovensku – ale iste aj v iných krajinách – jestvujú občianske iniciatívy, ktoré sa zasadzujú o vzdelávacie alternatívy založené na duchovnom svetonázore – waldorfské školstvo a pod. Stretávajú sa pritom s prekážkami zo strany štátnej moci, kvôli ktorým tieto svoje ideály nevedia uskutočniť v želanej miere. Postup úra-

dov je pritom často podobný tomu, ktorý je ukázaný v tomto článku, pričom na strane aktivistov to neraz vyvoláva bezradnosť až frustráciu. A tu už sa pohybujeme v omnoho závažnejších záležitostiach, v oblasti svetonázorovej slobody,

Peter Kmetek

Občan a ministerstvo

*Skrze anjelov
sa do nás vlievajú
božské sily
– ale jedine skrze
Ježiša Krista
sa môžeme stať
schopnými tieto
sily aj zvládnuť.*

v oblasti práva na výchovu vlastných detí v duchu určitého pohľadu na svet, v duchu určitého svetonázoru a s tým spojených priorit. V niektorých úradných dokumentoch sa už začínajú objavovať odvolávky na tzv. vedecký svetonázor, pričom však je tým myslená len (hrubo) materialistická veda. A duchovná veda nenachádza v takto chápanom pojme vedy zodpovedajúce miesto. Okrem toho sa zatvárajú oči pred skutočnosťou, že pojem svetonázoru je širší, bohatší a nepomerne obsiahlejší, než obraz sveta zaznamenaný prístrojmi a opakovateľnými experimentmi.

Žijeme v krajine, kde zhruba 80 percent obyvateľov sa hlási ku kresťanstvu. Títo ľudia by asi ťažko boli ochotní zveriť svoje deti do výchovy moslimom alebo hinduistom. Pri všetkej úcte

a ekumenizme, hoci ich pohľad na svet je duchovný, ani to nestačí keď ide o niečo tak závažné. Zároveň však tí istí ľudia celkom pokojne a bez pocitu zanedbania zveria svoje deti do výchovy materialistom, ktorí nemajú ani natoľko duchovný pohľad na svet, ako príslušníci iných náboženstiev, a pri tvorbe osnov vychádzajú z neduchovného pohľadu na svet. Niektorí občania si aj uvedomujú nenormálnosť takéhoto usporiadania, ale keď na tieto veci poukazujú a dožadujú sa nápravy, odpoveďou je im neraz len neústupnosť úradov, často bez nejakého doštatčného zdôvodnenia.

Preto sa pokúšame na konkrétnom príklade ukázať a navrhnúť postoj a postup, o kto-

rom sme presvedčení že zodpovedá takejto úlohe, a preto aj povedie k dosiahnutiu žiadúcich výsledkov – pretože je spojený s požadovanou zmenou vedomia na strane občanov, ktorá súvisí s prehĺbeným uvedomovaním si pojmov v oblasti spoločenskej, týkajúcej sa práv a slobôd.

Kvôli ohľadu na osoby sme niektoré údaje a mená v liste zmenili alebo odstránili. Považujeme za dôležité zdôrazniť, že v ľudskej rovine bolo jednanie zúčastnených úradníkov jednoznačne slušné. Aj ich konanie vyplývalo zo snahy o lepší výsledok, ibaže nevhodným spôsobom.

Tento článok teda v rozhodne nie je sťažnosťou ani kritikou. Je len popisom určitej duchovnej úlohy, ako vyvstáva v našej dobe pred nami, a spôsobu jej riešenia, ktorý považujeme za správny, zodpovedajúci požiadavkám kladeným na nás z duchovného sveta.

Emil Páleš vo svojej práci *Angelológia dejín*¹ predložil presvedčivý a vedecky doložený výklad o pôsobení anjelských bytostí v dejinách. Popísal ako by „rozvrh hodín“ školy ľudstva, z ktorého vieme vyčítať nie len minulé „vyučovacie hodiny“, ktoré už ľudstvo absolvovalo, ale – ako sa na správny rozvrh hodín patrí – dajú sa z neho vyčítať aj budúce hodiny, a aj tie, ktoré práve teraz bežia. V každom období prichádzajú z duchovného sveta určité sily, ktorých zvládnutím prijatím ľudstvo napreduje vo svojom vývoji v tej oblasti, ktorá zodpovedá povahe síl príslušného obdobia. Tento dej sa, okrem iného, prejavuje aj tým, že v určitých historických obdobiach vystupujú určité prekážky a negatívne javy viac do popredia, než v iných dobách. Sú to tie prekážky, ktoré zodpovedajú schopnostiam, ktoré sa majú v ľudstve v danej dobe rozvinúť. Podľa tohoto rozvrhu hodín je v súčasnosti prevládajúce pôsobenie archanjelov Michaela a Zachariela. Prvý z nich pôsobí od roku 1879 počas nasledujúcich 354 rokov a druhý od roku 1989 počas ďalších 72 rokov. Pokiaľ ide o podrobný popis povahy ich pôsobenia, pre rozsiahlosť témy sme nútení odkázať čitateľa na pôvodnú prácu¹. Pre účely tejto štúdie spomeňme skutočne len v náznaku, že k tomuto pôsobeniu patrí aj

Návod k zákonu, ktorý vypracuje ministerstvo a zašle občanovi, nemá väčšiu záväznosť, než návod k zákonu, ktorý vypracuje občan a zašle ministerstvu.

sloboda a vzpriamenosť, ďalej štátotvornosť, tj. pokrok v spoločenskom usporiadaní, a v neposlednom rade prehĺbené chápanie pojmov.

Zodpovedajúco týmto stránkam ich pôsobenia môžeme očakávať aj zosilnenie protisíl, ktoré budú pôsobiť v opačnom zmysle, a ktoré budeme pociťovať napríklad aj ako negatívne a nežiadúce spoločenské javy. Môžeme teda očakávať sily, ktoré sa budú pokúšať okliešťovať ľudskú slobodu, budú brániť ľuďom stáť vzpriamene, a tiež sily, ktoré by chceli formovať spoločensko-právne a štátno-právne prostredie a usporiadanie smerom, ktorý nezodpovedá zdravému, žiadúcemu vývoju. Možno očakávať javy a sily smerujúce k pokusom o isté obmedzovanie slobody a vzpriamenosti v najširšom slova zmysle, a ďalšie, vedúce k nezdravým javom

v štátno-právnej oblasti, ako je napríklad byrokracia, alebo smerujúce k znehodnocovaniu pojmov „vytunelovaním“ ich pôvodného obsahu alebo ich používaním v inom zmysle, než je pôvodný.

V tejto súvislosti je nutné výslovne zdôrazniť, že aj keď tieto javy budú do nášho života vstupovať cez celkom určitých ľudí, nemali by sme voči nim

pociťovať nepriateľstvo alebo akékoľvek iné záporné city či myšlienky. Nevedome plnia určitú úlohu – a my sa máme sústrediť na ňu. Ich „úlohou“ je neustúpiť, kým danú záležitosť neuchojíme spôsobom zodpovedajúcim duchu doby. Presne v zmysle Steinerovho výroku o tom, že prekonávaním zla sa má dobro vystupňovať vo svätosť. Práve prítomnosťou týchto síl a ich prekonávaním sa vedomie ľudstva – skladajúce sa z vedomia jednotlivých ľudí – bude môcť posunúť ďalej v požadovanom smere vývoja. Od nás sa očakáva, aby sme vyvstávajúce prekážky prekonávali takým spôsobom, ktorý povedie k posunu nášho vedomia žiadúcim smerom.

Ľudstvo ako celok prežívalo tieto „vyučovacie epochy“ vždy spôsobom, zodpovedajúcim dosiahnutému stupňu svojho vývoja. Ale až v našej dobe máme prvýkrát možnosť prežívať ich vedome, bdelo a s Ježišom Kristom – kresťania minulých storočí prežívali príchod týchto síl tak-

povediac „bez rozvrhu“, bez vedomia zákonitosti v historickom vývoji. A hlavne – podľa údajov duchovnej vedy – od polovice minulého storočia je Ježiš Kristus omnoho bližšie nášmu vnútornému vnímaniu, a teda môžeme sa viac obracať k Nemu o pomoc pri zvládaní úloh doby: skrze anjelov sa do nás vlievajú božské sily – ale jedine skrze Ježiša Krista sa môžeme stať schopnými tieto sily aj zvládnuť.

V liste, ktorý ďalej uvádzame, je riešená celkom určitá záležitosť, avšak zmyslom článku v žiadnom prípade nie je byť príspevkom k riešenie *tejto* konkrétnej oblasti, ale na tomto jednotlivom *príklade* ukázať niečo omnoho všeobecnejšie – totiž spôsob riešenia prípadov, keď niektorá zložka štátnej správy uplatní na občanov nároky, ktoré presahujú jej poverenie (mandát).

Ide o to, vôbec rozpoznať, že sa jedná o takýto prípad, o niečo neoprávnené, o prekročenie – a nepristúpiť na to, ale pomenovať, odhaliť túto nepravosť takým spôsobom, ktorý urobí tento druh jednania neudržateľným.

Lenže to dokážeme až na určitom stupni vedomia – a určité druhy prekážok majú za úlohu posunúť nás k takémuto vývoju a stupňu.

Práve z duchovného hľadiska sa ľudia na určitých miestach ani nemôžu chovať inak. Potom by spoločnosť fungovala z nejakej vyššej moci, ale my by sme sa nachádzali v takých podmienkach ako deti.

Nuž a tu je samotný list, presnejšie článok-list, zostavený z viacerých listov, v nepodstatných veciach trochu pozmenený, ale zachovávajúci to podstatné ako príspevok na uvedenú tému:

* * *

Vec:

Námietka voči postupu ministerstva v konaní o registráciu občianskeho združenia.

Vážený pán riaditeľ (sektie ministerstva).

Na vašom ministerstve v súčasnosti prebieha registrácia nášho občianskeho združenia. Už sme spolu hovorili o našich rozdielnych pohľadoch na povinnosť menovite uvádzať v stanovách určité právomoci orgánov občianskeho združenia. Vaším listom zo dňa ... ste nám opäť vrátili sta-

novy nášho združenia s tým, že ich treba dať do súladu so zákonom č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Tento náš list obsahuje naše podrobnejšie vyjadrenie k Vášmu stanovisku, a tiež aj naše vysvetlenia k vašim upozorneniam v liste.

Východisko pre vypracovanie stanov.

Pri vypracovaní stanov nášho združenia sme postupovali podľa citovaného zákona. Okrem toho sme ako pomocný materiál použili aj „Návod“ z internetovej stránky vášho ministerstva, a tiež aj stanov iného, už zaregistrovaného združenia. Z týchto pomocných materiálov sme čerpali ďalšie námety, možnosti a podrobnosti navyše, nad rámec požiadaviek cit. zákona. Tie sme napokon v stanovách uviedli alebo neuviedli podľa nášho uváženia, rozlišujúc medzi možnosťou a zákonnou povinnosťou.

Návod na vypracovanie stanov.

„Pri úprave stanov odporúčame postupovať podľa návodu na vypracovanie stanov, ktorý Vám v prílohe prikladáme.“ (citované z vášho listu).

Podmienky vzniku občianskych združení upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Občania aj ministerstvá sú *rovnako* používateľmi zákona. Návod k zákonu, ktorý vypracuje ministerstvo a zašle občanovi, nemá väčšiu *záväznosť*, než návod k zákonu, ktorý vypracuje občan a zašle ministerstvu. Preto návod, ktorý ste nám poslali, chápeme – ako to o ňom aj Vy sami uvádzate – v rovine *odporúčania*: vítame ho ako nezáväznú pomôcku, ktorá si nenárokuje vznášať požiadavky a predpisovať náležitosti, avšak nemôžeme tento neúradný spis vnímať ako predpis na úrovni zákona alebo úradnej vyhlášky. Všetky úpravy a vymedzenia, ktoré obsahuje *nad* rámec zákona – rôzne námety a príklady, ako by stanov prípadne tiež *mohli* byť vypracované –, toto všetko má povahu a váhu poradnú, nepovinnú, pretože takýmto spisom nemožno zužovať priestor a obmedzovať možnosti ponechané občanom v zákone. Za *postačujúce* považujeme vyhovieť

požiadavkám a obmedzeniam vyjadreným v cit. zákone. Duch zákona je viac, než litera zákona – ale tam, kde by boli dotknuté naše práva, tam sa odvolávame aj na literu zákona.

Zákonom stanovené náležitosti.

„Upozorňujeme Vás, že podľa § 7 ods. 3 cit. zákona môže ministerstvo začať konanie o registráciu Vášho združenia až po doručení zákonom stanovených náležitostí.“ (citované z vášho listu).

Nezačali ste konanie o registráciu nášho združenia s odvolaním sa na nedoručenie *zákonom stanovených* náležitostí. V odôvodnení tohto Vášho kroku a postupu však neuvádzate žiadnu náležitosť, ktorá by bola skutočne *zákonom* stanovená. Skutočnosti vami označené ako nedostatky nie sú náležitosťami stanovenými žiadnym zákonom. Rozlišujeme náležitosti stanovené zákonom od odporúčaní stanovených neformálnym návodom. Neprijatie *nepovinných* odporúčaní nemôže byť dôvodom nezačatia konania o registráciu združenia.

Vo vašom upozornení vidíme dobrú vôľu ochrániť nás pred ťažkosťami, ktoré sa zrejme vyskytli u iných združení na základe nejednoznačnosti ich stanov. Vitáme takéto rady a skúsenosti, pokiaľ je nám ponechaná sloboda pri ich zohľadnení. Zároveň však dbáme, aby neboli vydávané za niečo, čím nie sú – teda za záväznú normu –, a ako také vyžadované a odôvodňujúce vrátenie stanov, ktoré vyhovujú zákonom stanoveným požiadavkám.

Schvaľovanie stanov a ich zmien.

„V stanovách je potrebné určiť, ktorý orgán schvaľuje statovy občianskeho združenia a ich zmeny.“ (citované z vášho listu).

Pre túto vašu požiadavku – tak ako je predkladaná, teda ako *povinnosť*, ako *zákonom stanovená náležitosť* – nenachádzame v citovanom zákone oporu. Táto náležitosť nie je v cit. zákone stanovená, že musí byť v stanovách uvedená – v § 6 ods. 2 ani na žiadnom inom mieste cito-

vaného zákona sa nenachádza. A nenachádza sa ani v žiadnom inom nám známom predpise, pričom ani vy pri nej neuvádzate žiadny zákon alebo predpis, od ktorého by ste jej obligátnosť odvodzovali. Na jej zdôvodnenie uvádzate iba nasledovné vysvetlenie:

„V prípade, že tento orgán nebude určený, občianske združenie nemôže zmeniť statovy, pretože tieto môže zmeniť len orgán určený v stanovách.“ (citované z vášho listu).

Uviedli ste váš pohľad, prečo považujete uvedenú požiadavku za *potrebnú*, ale tým ešte nie je dostačujúco zodpovedaná otázka, na akom základe ju považujete aj za *povinnú*, teda čo vás oprávňuje ukladať nám ju ako *povinnosť*. Toto vysvetlenie nám aj naďalej chýba. Vaše zdôvodnenie – potrebnosti ale zároveň aj povinnosti vašej požiadavky – je založené na výroku (tvrdení, podmienke), že „(statovy) môže zmeniť len orgán určený v stanovách“, ktorý (výrok) sme ale v žiadnom zákone ani predpise nenašli. Nie je našou chybou, ak zákon nepamätá na niečo, čo vy považujete za natoľko dôležité a potrebné, že by ste chceli, aby to bolo aj povinné. Ak sa to má skutočne stať povinným, v takom prípade je riešením doplnenie zákona alebo nejakého platného predpisu v uvedenom zmysle, čo považujeme za štandardný a správny postup. Jeho protipólom je len zbytočne dlhý a zložitý priebeh registrácie, sprevádzaný pripomienkovaním predkladaných stanov námietkami, ktoré sú neudržateľné, pretože nemajú oporu v jestvujúcej právnej úprave.

Navyše, vami uvedené vysvetlenie nezohľadňuje skutočnosť, že my v našich stanovách tento orgán určený máme. Nezávisle na tom, že zákon nám takúto povinnosť neukladá, ale súc si vedomí dôležitosti ochrany stanov – ako základného dokumentu združenia – pred nejednoznačnosťou pri ich výklade, vrátane výkladu právomoci schvaľovať aj samotné statovy a ich zmeny, sme túto ochranu v stanovách zabezpečili, a to nasledovným, *nepriamym* spôsobom, ktorý je oprávnený a nám postačuje:

Statovy ako dokument – a preto aj ich schvaľovanie a každá zmena v nich – patria k základ-

ným záležitostiam združenia. Táto skutočnosť je nepopierateľná a nespochybniteľná. V stanovách v čl. 5 písm. a) je členská schôdza uvedená ako ten orgán združenia, ktorý má *výhradnú* právomoc rozhodovať o *základných* záležitostiach združenia. Žiadny iný orgán združenia nie je v stanovách uvedený ako oprávnený rozhodovať o jeho základných záležitostiach. Takto je v stanovách jednoznačne určené, ktorý orgán má právomoc schvaľovať stanovy a ich zmeny – a zároveň, že žiadny iný orgán túto právomoc nemá.

Orgán oprávnený rozhodovať o zániku hnutia (čl. 5 a čl. 9 stanov).

„Súčasne treba v stanovách uviesť, ktorý orgán rozhoduje o zániku občianskeho združenia.“ (citované z vášho listu).

Podobne ako v predchádzajúcom prípade, ani pre túto vašu požiadavku nenachádzame oporu v citovanom zákone, ani v žiadnom inom predpise. Táto náležitosť nie je v cit. zákone stanovená, že *musí* byť v stanovách uvedená – v § 6 ods. 2 (ani na žiadnom inom mieste) citovaného zákona sa nenachádza. Nepovažujeme ju preto za *zákonom* stanovenú náležitosť. Navyše, o orgáne oprávnenom rozhodovať o zániku združenia sa v § 12 ods. 2 cit. zákona výslovne uvádza: „Pokiaľ stanovy združenia neurčujú spôsob dobrovoľného rozpustenia alebo zlúčenia s iným združením, rozhoduje o ňom jeho najvyšší orgán. Tento orgán oznámi zánik združenia do 15 dní príslušnému ministerstvu.“ V citovanom zákone sa takto až na dvoch miestach ponecháva možnosť, že oprávnený orgán *nemusí* byť v stanovách uvedený priamo: v § 6 ods. 2 a v § 12 ods. 2.

Na základe uvedených skutočností preto nepovažujeme za našu *povinnosť* v stanovách *priamo* uviesť, ktorý orgán rozhoduje o zániku združenia – v súlade so zákonom je tento orgán určený *nepriamym spôsobom*: v čl. 5 písm. a) stanov je *členská schôdza* menovite a jednoznačne uvedená ako *vrcholný*, tzn. najvyšší orgán združenia, ktorému zasa podľa § 12 ods. 2 cit. zákona je zverená príslušná právomoc, pokiaľ v stanovách nie je určené inak. My v stanovách uvádzame vrcholný orgán združenia, a v citovanom

zákone sa najvyššiemu orgánu dáva zmienená právomoc. Takéto riešenie je oprávnené a nám postačuje.

Neúplné vymenovávanie a nadbytočné opakovanie.

K predošlým dvom oddielom tohoto listu ešte dodávame, že pri písaní stanov sme sa vyhýbali *takému* vymenovávaniu jednotlivostí alebo ošetrovaniu osobitných prípadov, ktoré by aj tak nepokrývalo všetky možnosti, alebo by viedlo k *nadbytočnému* opakovaniu toho, čo už raz bolo – priamo alebo nepriamo – uvedené buď v stanovách alebo v cit. zákone. Preto sme v stanovách nášho združenia *priamo, jednotlivo a menovite* uviedli iba tie skutočnosti a náležitosti, ktorých uvedenie *takýmto spôsobom* buď je výslovne požadované podľa cit. zákona, alebo u ktorých sme to uznali za potrebné. Ostatné záležitosti v stanovách ošetrojeme nepriamo a súborne prostredníctvom vyšších, nadradených pojmov a súhrnných vyjadrení, ktoré pokrývajú *úplnú* množinu skutočností daného druhu.

Dve oblasti pozornosti.

Vravíte, že nevidíte dôvod, prečo sa bránime prijať vaše pripomienky. Nevidíte ho, pretože ho hľadáte tam, kde nie je – v oblasti registrácie občianskych združení a v *kvalite* vašich pripomienok. Lenže dôvod nášho odmietania sa nachádza inde. Nám v tejto chvíli nejde o to, či niektorá vaša pripomienka je alebo nie je dobrá, účelná, užitočná, praktická a pod., nezameriame sa na **obsah** vašich pripomienok, ale na ich **právny status**. Ide o to, že vy z vašej pripomienky, ktorá je vo svojej podstate, po právnej stránke, *nepovinným odporúčaním, radou*, že vy z nej určitým myšlienkovým postupom – ktorý považujeme za neoprávnený – takpovediac „vyrábate“ *zákonom stanovenú náležitosť*. To je to, čo odmietame, proti čomu sa ohradzujeme a vyslovujeme námietky, toto je oblasť, na ktorú upriamujeme pozornosť. Tu sa už nepohybujeme v rovine občianskych združení a právomocí *ich* orgánov, ale v rovine právomocí štátnych orgánov voči občanom, teda v rovine občianskych práv všeobecnejšie. My sa v tejto chvíli zameria-

vame na úradný styk, na oblasť vzťahov medzi štátnou správou, úradmi štátnej správy, pracovníkmi štátnej správy na strane jednej – a občanmi, stránkami na strane druhej. Hľadáme odpoveď na otázku, či, a do akej miery, v akom rozsahu, akým spôsobom, na akom základe a podľa akých pravidiel smie byť štátna správa – alebo ktokoľvek iný – voči občanom zdrojom, pôvodcom ukladania obmedzení alebo povinností **nad rámec zákona**.

My sa nebránime vašim úkonom, ktoré voči nám konáte v prvej oblasti, len dbáme na to, aby to prebiehalo správne aj zo zorného uhla druhej oblasti. Vstupujúc do prvej oblasti sa totiž celkom samovoľne dostávame aj do druhej oblasti, a stávame sa – vy aj my – nevyhnutne aj účastníkmi druhej oblasti, kde tiež môže dochádzať k chybám v konaní každej zo zúčastnených strán. A na nezrovnalosti v tejto oblasti upozorňujeme.

Podstata vašich požiadaviek.

Podstatou obidvoch vašich sporných požiadaviek z citovaného listu je, že menujete nejakú určitú, jednotlivú právomoc – napr. *schvaľuje to a to, rozhoduje o tom a o tom...* –, a tvrdíte, že občianske združenie je povinné v stanovách uviesť, určiť, ktorý orgán združenia práve túto, jednotlivú, vami menovanú právomoc má, pretože inak, neuvedením tohoto v stanovách vraj dochádza k nesúladu stanov so zákonom a k nedoručeniu zákonom stanovených náležitostí nutných k začatiu konania o registráciu združenia.

Odvolávate sa na zákon.

Pokiaľ ide o oprávnenosť ukladať občanom takúto konkrétnu povinnosť, odvolávate sa na citovaný zákon, kde sa v § 6 ods. 2 písm. d) hovorí, že v stanovách musia byť uvedené „orgány združenia, spôsob ich ustanovovania, určenie orgánov a funkcionárov oprávnených konať v mene združenia“.

Mimochodom, pojmy *určenie* a *právomoc* – nejakého orgánu – neznamenajú to isté. Pojem *určenie*, ktorý používa cit. zákon, znamená úlohu, poslanie, povolanie a je pojmom nadradeným, vyšším, všeobecnejším, než pojem *právomoc*, čo

je pôsobnosť, kompetencia, oprávnenie. Zákon vyžaduje uviesť určenie, kým vaše požiadavky sa týkajú právomocí. Aj z tohoto pohľadu je ich oprávnenosť otázná. Ale pre nás je teraz podstatná iná stránka celej záležitosti.

Ako sa zo všeobecného a voliteľného stane jednotlivé a povinné.

Podľa nás nemožno korektným spôsobom z tak všeobecnej formulácie, aká je použitá v cit. zákone, vyvodiť záver, že tento zákon požaduje v stanovách uviesť práve tie dve konkrétne právomoci, ktoré menujete. Tu uplatňujete ten vyššie spomínaný „určitý myšlienkový postup, ktorý považujeme za neoprávnený“, a ktorého podstatou, výsledkom je, že z niečoho všeobecného, rámcového, neurčeného a fakultatívneho sa stane niečo menovite stanovené, jednotlivé, určité – a k tomu ešte aj záväzné a povinné. Nekorektnosť takéhoto spôsobu vyvodzovania najlepšie vynikne na nasledovných dvoch príkladoch pomyselných výrokov:

1. výrok: „Zákon všeobecne spomína „určenie“ orgánov – a preto je **práve táto**, jednotlivá, konkrétna právomoc v stanovách povinná.“

2. výrok: „Zákon celkom všeobecne požaduje, aby združenie v stanovách uviedlo, aké určenie dalo jednotlivým svojim orgánom – a preto, na tom základe smie ministerstvo do stanov predpísať **práve túto** konkrétnu právomoc – alebo akúkoľvek inú podľa svojho uváženia – ako *zákonom povinne stanovenú*.“

Na základe *celkom všeobecnej* požiadavky citovaného zákona, aby združenie uviedlo v stanovách, aké určenie ono dalo jednotlivým svojim orgánom, odvolávajúc sa na túto požiadavku, nám vy ukladáte dve konkrétne právomoci, a tvrdíte, že sme povinní práve tieto dve právomoci výslovne uviesť v stanovách nášho združenia a priradiť ich k niektorému z jeho orgánov. Celú vec podávate takým spôsobom, ako keby cit. zákon spomínal menovite práve tieto dve vami požadované právomoci, s ktorými prichádzate a ktoré nám predpisujete.

Nebezpečné dôsledky takéhoto postupu.

Iný spôsob, ako zviditeľniť nekorektnosť vášho postupu, je ukázať, k akým paradoxom vedie vo svojich dôsledkoch.

Postupom, ktorý uplatňujete, možno totiž ako povinnú, ako *zákonom stanovenú* vyžadovať do stanov vlastne *akúkoľvek* právomoc orgánu združenia. Pri takomto výklade cit. zákona môže príslušný pracovník štátnej správy (ministerstva) vzniesť voči združeniu *ľubovoľnú* požiadavku, týkajúcu sa určenia orgánu, a tvrdiť, že práve táto jeho konkrétna požiadavka vyplýva zo zákona, a jej neprítomnosť v stanovách môže označiť za *nesúladsť stanov so zákonom*, a za *nedoručenie zákonom stanovených náležitostí*. Navyše, nikde nie je záruka, že neskôr, pri registrácii iného združenia, sa nevynorí nejaká ďalšia požiadavka, ktorá bude tým istý spôsobom a na základe tej istej argumentácie taktiež prehlásená za *zákonom stanovenú*. Touto argumentáciou možno totiž *akúkoľvek* požiadavku „obhájiť“ ako „zákonom stanovenú“, pretože sa to nedá nikde ani overiť, ani potvrdiť, ani vyvrátiť. Ale povinnosti predsa nemožno ukladať len tak, bez obmedzenia, bez upravenia, bez stanovenia jasných pravidiel a hraníc pre toto ukladanie a predpisovanie.

Všimnime si, že pri takomto postupe sa môže počet aj znenie „zákonom stanovených“ požiadaviek ľubovoľne meniť bez toho, aby bolo potrebné čo i len nepatrne zmeniť samotný zákon. Tie isté stanovy v priebehu času chvíľku môžu „byť v súlade so zákonom“, a v nasledujúcej chvíli zrazu môžu prestať byť „v súlade so zákonom“, pričom aj tie stanovy aj zákon samotný budú stále rovnaké – meniť sa bude iba počet a obsah pripomienok v listoch z ministerstva, prípadne príslušná internetová stránka. Podobne aj obsah pojmu „doručenie zákonom stanovených náležitostí“ sa takto môže priebežne ľubovoľne meniť bez toho, aby sa v zákone zmenilo čo i len jediné písmenko.

Vidíme, že pri takomto prístupe, spôsobe výkladu a *dôvodenia* tu vzniká v podstate neobmedzený priestor predpisovať združeniam akékoľvek určenia ich orgánov, priestor ohraničený, **upravený** vlastne len sebakontrolou príslušného pracovníka štátnej správy. Pojem *regulárnosti* v zmysle jestvovania jasných pravidiel, ktoré sú

zúčastneným stranám *vopred* známe a upravujú ich vzájomný úradný styk, takto chápaný pojem *regulárnosti* tu stráca obsah, vytráca sa – a na jeho miesto nastupuje *neregulárnosť*, svojvôľa, spoločnosť bez pravidiel. A práve spoločnosť s pravidlami, zdravý vzťah medzi občanmi a štátom, skutočne hlboko demokratický a právny štát s jasnými pojmami a pravidlami – to je to, o čo nám tu v tejto chvíli ide, to je oblasť nášho záujmu. Od toho sa odvíja naše neústupné a vytrvalé odmietanie vašich neoprávnených požiadaviek, akokoľvek dobre mienených.

My máme záujem na dobrých stanovách – funkčných, bezpečných, robustných... Ale aspoň tak isto veľký záujem máme aj na dobrom fungovaní štátnej správy vo vzťahu k občanom – korektnom, transparentnom, regulárnom... A na základe vyššie uvedeného zastávame názor, že všeobecná formulácia citovaného zákona neoprávňuje vaše ministerstvo ukladať predmetné konkrétne jednotlivé požiadavky ako povinné.

V prílohe vám opätovne zasielame stanovy nášho združenia v podobe, o ktorej sme presvedčení, že vyhovuje platným zákonom a predpisom, a že splňuje všetky predpísané náležitosti. Žiadame vás o začatie konania o registráciu nášho združenia.

S pozdravom...

* * *

Na základe takejto argumentácie ministerstvo ustúpilo od svojich neoprávnených požiadaviek, a zaregistrovalo stanovy združenia v pôvodnej, zakladateľmi predloženej podobe.

Sme presvedčení, že tento spôsob jednania – v presných a vedomých pojmoch odhalená podstata neprávosti – je v dnešnej dobe žiadúci, a že bude účinný aj v ďalších podobných prípadoch, keď sú zo strany štátu kladené občanom neoprávnené povinnosti alebo prekážky a obmedzenia.

Literatúra:

¹ Páleš, E.: *Angelológia dejín - paralelné a periodické javy v dejinách*. Vydavateľstvo Sophia, Bratislava, 2001. Viď aj časopis Sophia, a tiež aj internetová stránka www.sophia.sk.

Každý deň som sa dozvedel niečo o jeho planéte, o odchode, o ceste. Pomaličky, z náhodou vyslovených poznámok, keď o niečom rozmýšľal. Tak som sa na tretí deň oboznámil s drámou baobabov.

Aj tentoraz to bolo vďaka ovečke, pretože Malý princ sa ma znenazdajky spýtal, akoby sa ho zmocnili vážne pochybnosti:

— Je to pravda, že ovečky ohrýzajú kríky, však?

— Áno. Je to pravda.

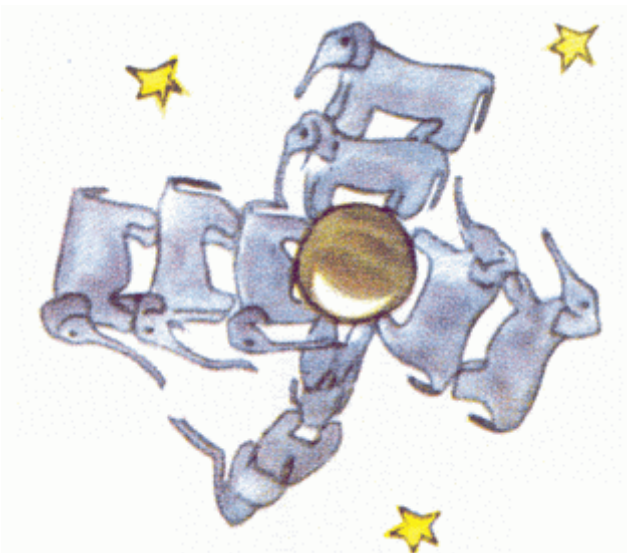
— Ach! To som rád.

Nepochopil som, prečo je také dôležité, aby ovečky ohrýzali kríky. No Malý princ dodal:

— Teda ohrýzajú aj baobaby?

Upozornil som Malého princa, že baobaby nie sú kríky, ale stromy veľké ako kostoly, a keby so sebou odviezol aj celé stádo slonov, toto stádo by si neporadilo ani s jediným baobabom. Myšlienka o stáde slonov Malého princa rozosmiala.

— Museli by sa postaviť jeden na druhého...

Dráma baobabov

Antoine de Saint-Exupéry

Ale múdro poznamenal:

— Skôr než tie baobaby narastú, najprv sú malé.

— Správne! Ale prečo chceš, aby tvoje ovečky ohrýzali malé baobaby?

Odpovedal mi: „Len tak!“ akoby išlo o niečo samozrejmé. A musel som vynaložiť veľa dôvtipu, aby som tento problém sám pochopil.

A naozaj, na planéte Malého princa ako na všetkých planétach rástli užitočné i neužitočné rastliny. Teda z dobrých semien užitočné rastliny a zo zlých semien burina. Lenže semená sú neviditeľné. Spia hlboko v zemi, kým niektorému z nich nepríde na um, že sa zobudí. Nuž sa povystiera a najprv bojazlivo vyženie k slnku pôvabný neškodný výhonček. Ak je to výhonček reďkovky alebo šípu, môžeme ho nechať, nech si rastie. No ak ide o burinu, treba ju vytrhnúť hneď, ako ju vieme rozoznať. Nuž a na planéte Malého princa sa vyskytovali hrozné semená... boli to semená baobabov. Pôda

planéty bola nimi zamorená. Ak sa do baobabu pustíme príliš neskoro, nikdy sa ho už nezbavíme. Zaplní celú planétu. Prevŕta ju svojimi ko-reňmi. Ak je planéta veľmi malá a ak je baobabov veľmi veľa, roztrhnú ju na kusy.

„Je to otázka disciplíny,“ povedal mi neskôr Malý princ. „Keď dám rá-no do poriadku seba, treba starostli-vo upratať aj planétu. Musím sa pri-nútiť pravidelne vytrhávať aj baoba-by, hneď ako sa dajú rozoznať od ší-pov, na ktoré sa veľmi podobajú, keď sú ešte malé. Je to veľmi nudná, ale veľmi ľahká robota.“

A jedného dňa mi poradil, aby som sa pousiloval urobiť výstižnú a peknú kresbu, nech si to deti u nás doma dobre vštepiu do pamäti. „Ak budú raz cestovať,“ vravel mi, „môže sa im to zísť. Niekedy to nemá nepríjemné následky, keď si prácu odložíme na neskoršie. No ak ide o baobaby, je to vždy katastrofa. Poznal som jednu planétu, na ktorej býval lenivec. Zanedbal tri kríky...“

A tak som podľa údajov Malého princa túto planétu nakreslil. Nerád poučujem. Ale nebezpečenstvo ba-obabov je tak málo známe a riziko, ktorému sa vystavuje každý, kto by zablúdil na nejakom asteroide, je také veľké, že tento jediný raz uro-bím vo svojej zdržanlivosti výnim-ku. Hovorím: „Deti! Dajte si pozor na baobaby!“

Túto kresbu som vypracoval tak dôkladne preto, aby som svojich priateľov varoval pred nebezpečen-stvom, ktoré im už dlho hrozí, prá-ve tak ako mne, a ktoré nepozna-jú. Ponaučenie, čo som im dal, stá-lo za tú námahu. Možno sa opýtate: „Prečo iné kresby v tejto knižke nie sú také veľkolepé ako obrázok ba-obabov?“

Odpoveď je naozaj jednoduchá: pokúšal som sa, ale nepodarilo sa mi to. Keď som kreslil baobaby, po-vzbudzovalo ma vedomie, že je to naliehavá záležitosť.

* * *

Antoine de Saint-Exupéry: *Malý princ*
(úryvok z knihy)

Tento text pochádza z knihy prednášok *Šest základních cvičení*. Má teda pracovnú povahu. Zároveň je však z veľkej časti aj veľmi peknou filosofickou úvahou na tému jedného z cvičení. Preto ho uverejňujeme, pričom v ňom - pre celistvosť a úplnosť - ponechávame aj prvky pracovné, zmienky o ostatných cvičeniach a pod. (redakcia).

Jan Dostal

Pozitivita

Všichni asi znáte některé obrázky českých vesniček od Josefa Lady. Nejznámější jsou ty vánoční - náves ve tmě, sněží, v oknech se svítí. Ale maloval i vesničky v jiných ročních dobách. Obvykle je na obrázcích vidět barokní kostelíček, chaloupky, sice různé, ale stavěné stejným způsobem, náves, stromy, drůbež. Všechny ty obrázky dýchají zvláštní pohodou. Když si je prohlédneme, jsme v pokušení volat: „Jak se tehdy ti lidé měli dobře!“

Samozřejmě víme, že se často neměli dobře. Prožívali také své tragédie - úmrtí, nešťastnou lásku, odvody, nemoci, dluhy, bídu. A přece měli mnohé, co v tomto století už z vesnic navždy zmizelo. Každou neděli se vesničané sešli ve svátečním oblečení v kostele, bohatí jako chudí, sedláci jako chasníci, také lidé navzájem znepřátelení, a společně se modlili, společně zpívali, společně přistupovali ke stolu Páně. A odpoledne se většina z nich znovu sešla v hospodě, na kus řeči nebo k tanci. Vesnice tvořila živý celek, organismus, který dýchal tím, že lidé ve stejné dni pracovali a v neděli spolu prožívali něco jiného než práci. Dýchal také tím, že v poledne všichni obědvali, přičemž se všude obědvalo to, co hospodyně doma nachystala. A po setmění, když byla zaopatřena drůbež a dobytek, šli všichni spát, v zimě dřív, v létě později. Protože vesnice tvořila společenství, komunitu, pociťovali ji všichni jako svůj přirozený domov, jako oporu, jako něco, co je nese. Tak tomu bylo ještě v minulém století.

Od té doby se vesnický život radikálně změnil. V týdeníku „Respekt“ vyšel nedávno delší

článek o porevolučním životě na malých českých vesnicích. Na titulním listě téhož čísla byla veliká kresba, upozorňující právě na tento článek. Kresba, která se nesnažila o nic jiného než o výstižný pohled na typickou dnešní vesnici. Protože kreslíř byl nejenom mistr svého oboru, ale dovedl také vyhmátnout, co je podstatné, vznikla kresba sice plná úsměvného humoru, ale současně - otravná. Zase je na obraze kostelíček, zvedající se nad obec. Nedaleko něho se ale v polích zvedá nad obec vodárnička. Vidíme tam venkovské domky, některé zachovalé, jiné s opadalou omítkou. Ale mezi tradičními domky se už vypínají i bachraté kostky dvouposchoďových bytovek. Je tam pošta, škola i hospoda, před hospodou stojí prozpěvující opilec. Na většině domků jsou televizní antény. V popředí je zachycena zahrádka se záhonem zelí, prochází se tam kohout a dvě slepice, je tam pes u boudy, je tam i kočka, ale také stará koupelnová vana, lopata a krumpáč. Přímou vedle záhonu stojí auto, kolem něho rozházené náčiní, zpod auta vyčuhují nohy člověka, který je

*Podě mnou země,
jež nese mne.
Nade mnou nebe,
jež chrání mne.
Kolem mne vzduch,
jenž mi život dává.
A ve všem Bůh,
který rád mne má.*

opravuje, další osoba sleduje jeho práci. Ve vesnici je vidět i jiná auta, několik lidí zabraných do jakýchsi prací, docela vpředu, hned u plotů, fotbalové hřiště, mládež na něm právě hraje fotbal, o branku je opřena motorka, v rohu hřiště stojí tři husy, hře přihlíží maminka s kočárkem a vedle ní koza. Myslivec na kole se vrací s úlovkem z lesa. V pozadí letí nad vsí práškový letadlo.

Na celém obrázku není nic zkarikovaného, všechno se zdá milé a plné pohody. A přece výsledný dojem není veselý, ale bezútěšný. Vesnice toho druhu, jak je zachycena na obrázku, už totiž není organismus, neproudí v ní žádný společenský život. Kostelíček se tam ani nehodí. Někdejší komunita se rozpadla na jednotlivé rodiny, většina obyvatel už nemá nic společného

s polnostmi, patrně také většina jezdí do práce mimo vesnici. Co zbylo, je absurdní směsice stavebních slohů, různých zájmů, různých životních rytmů, vesměs odtržených od rytmů přírody. Občané už neznají slavnostní chvíle, ani nevinné společné radosti. Kam směřuje život takové vesnice? Je to život bez perspektivy, život, který se zvolna rozpadá, pouhé přežívání, bez smyslu, bez cíle. - To byly asi tak myšlenky, které mi nad tou kresbou táhly hlavou. V mých pocitech chyběla jakákoli naděje.

Shodou okolností se mi hned další den dostala do rukou jedna ze Steinerových přednášek. Líčí v ní, jak se nadsmyslovému pohledu jeví lidské tělo (tj. tělo fyzické a étherné), když člověk usne a když jeho astrální tělo a já dlí ve vyšším světě. Říká tam:

„Tělo dospělého člověka - nebo i dítěte od určitého věku - skýtá, díváme-li se na ně ze stanoviska spánku, vlastně ustavičně pohled na proces zániku, ničení. Sice se každou noc během spánku ty ničivé síly zase odstraňují; v noci se zase vyrovnává to, co den rozrušil, ale vždycky ještě zůstává přebytek těch sil, které rozrušují, ničí. A to, že tam vždycky zůstane přebytek ničivých sil, to má za následek, že vůbec umíráme. Ty rozdíly, které přitom zůstanou, se sčítají. Každou noc přece jenom zůstane rozdíl. Síly, které se v průběhu noci nahradí, nejsou nikdy tak velké jako ty síly, které se v denním životě spotřebovaly, takže v normálním lidském životě zůstává každý den jistý zbytek ničivých sil. A protože ten zbytek, který každý den zůstává, se připočítává k tomu ostatnímu, dochází k přirozené smrti stářím, když se ten součet zvětší natolik, že ničivé síly převládnu nad budujícími.“

Každý den se rozpadá v důsledku našeho bdělého života něco z naší nervové substance, a tento rozpad působí na celé naše tělo. Z tohoto rozpadu není úniku. Nemůžeme jinak, než žít už od dětství ve stínu smrti. Když si představíme člověka, který toto všechno jasnovidně vnímá: jak to asi na něho musí působit? Nemusí takové vědomí neodvratného zániku probouzet nejtragičtější, nejsmutnější pocity? Steiner o tom říká:

„Na tento proces postupného ničení nehledíme se smutkem. Neboť pocity, které by clo-

věk snad mohl mít za denního života tváří v tvář tomuto procesu zkázy, nemá ten, kdo přehlíží tento ničivý proces z hlediska spánku; ví totiž v tom případě, že tento ničivý proces je podmínkou vlastního duchovního vývoje člověka. Žádná bytost, která by své tělo nerozrušovala, nebořila, by nemohla myslet, by nemohla v sobě rozvíjet vnitřní duševní život. Bylo by naprosto nemožné, aby při pouhých procesech růstu, proti nimž by nestály procesy bořivé, mohla nějaká bytost rozvíjet duševní život v tom smyslu, jak člověk prožívá duševní život. V ničivých procesech, které se odehrávají v lidském organismu, vidíme tedy podmínky lidského duševního života a pociťujeme celý ten děj jako dobrodiní. Z druhé strany života pociťujeme dokonce jako něco oblažujícího tu skutečnost, že člověk může postupně rozkládat své tělo. Nejenom sám pohled se jeví z druhé strany života jinak, nýbrž také všechny pocity, všechny přístupy k takové skutečnosti jsou odlišné.“

Člověk se tedy může dívat na nezadržitelný zánik, může si být plně vědom, že tento zánik není možné ničím odvrátit, a přece, když se mu podaří se dívat na tento proces z obsáhlejšího hlediska, nejen z hlediska tělesné existence, může jej považovat za dobrodiní a může za něj dokonce cítit vděčnost. Tyto Steinerovy věty podávají tajemství toho, čemu obvykle říkáme „pozitivita“: umění dívat se na věci tak, abychom se s nimi mohli vnitřně vyrovnat. Abychom se tedy od nich nemuseli s hrůzou odvracet, abychom proti nim vnitřně neprotestovali, nezlobili se na ně, nemuseli je kritizovat, nýbrž cítili, že ve světle vyšší moudrosti i ony slouží - přes svou zdánlivou negativitu - určitým božským cílům. Všimněme si, že v případě, o němž mluvil Steiner, nešlo o snahu nevidět příslušný zánik, o přivírání očí před ním, ani o přemlouvání sama sebe, že to snad s tím zánikem nebude tak zlé, nýbrž jenom o jeho správné zasazení do celku světového řádu, o pochopení hlubšího úkolu, který má v tom případě zánik. A všimněme si také, že toto zjištění pozitivního smyslu nemusí naprosto bránit tomu, aby se například lékař snažil všemi prostředky zpomalovat rozpad tělesných tkání, aby hledal cesty, jak udržet lidské tělo co nejdéle naživu. -

Četl jsem tuto Steinerovu přednášku, a musel jsem si hned vzpomenout na svůj zážitek z kresby v časopise, na vědomí, v jakém rozkladu je organismus vesnice. I tam se něco, co bylo kdysi harmonickým celkem, něco, v čem kolotaly jednotící životní síly, dnes beznadějně rozpadá. Nemělo by smysl si to zastírat. Nemělo by smysl si namlouvat, že by se vesnice mohly znova stát společným domovem lidského společenství. Ale není i u tohoto rozpadu možné vidět širší souvislost, v tomto případě souvislost daleko přesahující rozmezí jednoho lidského života, dokonce i rozmezí dlouhé řady generací? Vývoj lidstva procházel v poatlantské době obdobím mnoha tisíciletí, kdy se lidstvo pozvolna vymaňovalo z někdejšího spojení s bytostmi božského světa a sjednocovalo se stále těsněji s fyzickým světem země. To mělo velmi pozitivní význam - člověk se na této cestě stával svobodnou bytostí. Dnes je tento úkol splněn. Nežijeme už v období, kdy by bylo třeba objevovat další a pořádk další souvislosti smyslového a podsmyslového světa, nýbrž člověk může svobodným úsilím znovu objevovat svět ducha a hlubší, obsáhlejší zákony života, než jsou zákony fyzického světa. Toto postupné nové zduchovění lidstva se však nemůže opírat o nerušený poklid fyzických vymožeností, nýbrž naopak o postupný rozpad všeho, co člověku umožňovalo, aby na Zemi zdomácněl. Znovuzískání duchového domova musí jít ruku v ruce se ztrátou pocitu útulného bezpečí v pozemském prostředí. Rozpad vnějších fyzických struktur poukazuje na to, že lidstvo, ať chce nebo nechce, ať o tom něco tuší nebo ne, je už dnes na cestě k duchu. A dnes ani v budoucnu už nemůže vznikat na zemi pravé společenství, nebudou-li v něm kolotat oživující síly vyššího světa. Ryze pozemské idyly, které se mohly nakonec vyvinout jen za vnitřního přivírání očí před duchovým světem, nemohou už člověku propříště poskytovat klid a oporu. Vešli jsme do věku Apokalypsy a nezbývá, než hledat vnitřní soulad s Apokalypsou a dívat se na svět z hlediska Apokalypsy.

Tak se rozpad vesnických komunit nemusí jevit pouze jako tragédie, nýbrž i jako nutnost, vyplývající z něčeho velice pozitivního - z toho, že lidstvo se opět vrací do své duchové vlasti. Co

se může zdát neštěstím nebo úpadkem, může se zalesknout v jiném světle, dokážeme-li to vidět z většího odstupu.

Skutečnosti života se samy o sobě nedělí na pozitivní a negativní, jenom náš pohled je takto rozlišuje, podle toho, je-li spíše dalekozraký nebo krátkozraký. Proto si také náš pohled může postupně osvojovat stále větší pozitivitu.

Klasický příklad, jak je možné hledět na věci dalekozrakým pohledem a tak chápat neštěstí jako požehnání, nám podává Jan Amos Komenský. Sotvakdo prožil tolik životních tragédií a ztroskotání jako on. Ztráta ženy, dětí, veřejné spálení jeho spisů, vyhnání nejprve z bydlíště, nakonec pak z vlasti, nepochopení jeho snah a ke konci života požár města Lešna, který mu zničil všechnen majetek včetně rukopisů, na nichž pracoval po léta a desítky let - to všechno byly kruté zásahy osudu. Sám Komenský psal na útěku z Lešna: „My sice žijeme, co nás bylo zachráněno ze zkázy lešenské, ale životem zcela ubohým a bludným. Všichni jsme tam přišli o všechno a zachránili jen holý život. Avšak já jsem utrpěl ze všech ztrát největší, totiž nejenom statků, ale nadto i svých rukopisů... Nyní musíme, staří i mladí, otláčovatí svá těla při nočním klidu na slámě, pokud ji vůbec lze dostati... Nic tedy nezbývá, ani možnost návratu.“

A přece později, z odstupu, vidí věci jinak: „Chválím znova a znova nejsvětější tvou prozřetelnost, spasiteli můj, že jsi mi nedal vlast a domov na zemi: nýbrž žes mi ji učinil jen místem vyhnanství a bloudění...“ Cítil, že stálé přetrhávání jeho svazků s pozemským světem vedlo k tomu, že byl nucen přenést těžiště svého života do oblasti ducha. A v tomto poznání se pokorně skláněl před moudrostí osudu a děkoval za svá utrpení.

Pozitivita, o kterou nám musí jít na cestě vnitřního vývoje, by neměla být snahou o zastírání tragických, škodlivých, chorobných nebo morálně scestných projevů v životě, ani snahou o jejich vnitřní natírání na růžovo. Je možné je vnímat v celé jejich tragičnosti, škodlivosti, chorobnosti, nemorálnosti, je možné - podle životních okolností - se také zasazovat o jejich odstranění nebo změnu, a přece je současně vidět z takového zorného úhlu, z něhož by bylo

lze pochopit i jejich souvislosti s obsáhlejší, pozitivní zákonitostí života, s tím, co by se dalo nazvat „Boží záměry s člověkem nebo lidstvem“. Někdo, kdo hledá spojení s vyšším světem, nemůže se spokojit hodnocením událostí jenom z běžného pozemského pohledu, musí pronikat za první dojem a hledat paprsky Boží přítomnosti i ve všem zlém, s čím se setkává. To je základní smysl úsilí o pozitivitu. –

Snažíme-li se vnikat do anthroposofických představ, můžeme si všimnout, že už to samo je školou positivity. Vezměme případ, že nám zemře někdo blízký. To je tragické, a pro anthroposofa je to stejně bolestné jako pro někoho jiného. A přece tato bolest dostává jiné, útěšnější zabarvení, když víme, že smrtí existence nekončí a že ten, kdo zemřel, nás předešel do jiného světa, kde se s ním budeme moci znova setkat, až jednou sami přejdeme přes práh.

Anthroposofie mění i náš pohled směrem k bráně narození. Uvažme například tu znepokojující skutečnost, že se rodí stále větší procento postižených dětí. Pro někoho, kdo nikdy neuvažoval o životě před narozením, je narození takového dítěte fyzickým neštěstím. Ale anthroposof to nemůže takto chápat. Myslí na to, že i v takovém dítěti žije věčná lidská individualita, která potřebuje pro svůj vývoj projít životem, v němž u ní budou převažovat jiné kvality nad intelektuální chápavostí, tak přeceňovanou v dnešní civilizaci, a že kromě toho potřebuje, aby byla obklopena hlubší láskou, než je láska, kterou vyvolává přítomnost nadaného dítěte. A tak to, co tolik lidí dnes považuje za neštěstí, se stává zvláštním druhem osudu, podněcujícím u druhých lidí rozvoj sil, které by se jinak ani nebyly rozvily. Zrození tzv. postiženého dítěte se stává přirozenou školou positivity. Nemluvě o tom, že vesničky, které byly založeny pro péči o tyto děti, se dnes staly nejnadějnějším typem nového lidského společenství. Díky těmto dětem se dnes ve všech světadílech rozvíjejí zárodky nového druhu společného života lidí. Tyto děti svým způsobem zachraňují budoucnost civilizace.

A jak jinak se vůbec díky anthroposofii můžeme dívat na události osudu! Nemoce, ztráty, konflikty, ponižování, nenávisť – to všechno je

i pro anthroposofa těžké a zraňující. Ale za všemi těmi událostmi může tušit prosvětlený svět prozřetelnosti, který chce takovými zásahy v podstatě léčit nedokonalosti, které si přinášíme z minulých životů. Za vším těžkým a bolestným v osudu prosvítá přítomnost Boží lásky, která nepřestává zápasit o každého jednotlivého člověka. Anthroposofické poznatky o osudu vybízejí ke stálému pozitivnímu přehodnocování událostí života.

K tomu ještě přispívá i něco jiného, na co anthroposofie klade velký důraz: pravidelný zpětný pohled na vlastní život, s vnitřním klidem nestranného pozorovatele. I u osudových událostí, s nimiž se z bezprostřední blízkosti těžko vyrovnáváme, nám po čase zpětný pohled umožňuje, abychom získali takový zorný úhel, z něhož nám vysvitne jejich zasazení do vyššího řádu. Prožívání a zpracovávání událostí vlastního života je pro každého anthroposofa snad nejvýznamnějším cvičením positivity. Přesto je i pro něho důležité, aby kromě takovýchto příležitostí, jimiž mu anthroposofie s jakousi samozřejmostí umožňuje přehodnocovat věci, které jsou obecně považovány za zlo, se ještě soustředěně zaměřil na rozvoj svého pozitivního vztahu k světu. Ani anthroposof si totiž před takovým vědomým cvičením asi neuvědomuje, kolik je v něm neprohlédnutých, zautomatizovaných kritických a antipatických postojů k nejrůznějším oblastem života.

To je také důvod, proč je dnes skoro nepostradatelné, aby se člověk ještě před vlastním cvičením positivity zabýval jiným cvičením, které mu umožní, aby v tomto směru sám sebe lépe poznal. Mám na mysli vůbec první cvičení, o němž se Steiner zmiňuje v knize „O poznávání vyšších světů“, cvičení, které nemá za cíl přímo pozitivitu, nýbrž odstranění překážek bránících rozvoji citu úcty. Ale tyto překážky brání právě tak pozitivnímu pohledu na svět. Steiner píše:

„Každá chvíle, kdy usedneme, abychom si povšimli ve svém vědomí, kolik odmítavých, odsuzujících, kritických úsudků o světě a o životě v nás vězí: – každá taková chvíle nás vede blíž k vyššímu poznání. A budeme stoupat rychle výš, když v takových chvílích naplníme své vědomí pouze myšlenkami, jež nás naplňují obdi-

vem, uznáním, úctou vůči světu a životu. Kdo má v těchto věcech zkušenost, ví, že v každé takové chvíli se v člověku probouzejí síly, které jinak zůstávají v drímajícím stavu. Právě tím se člověku otvírají duchové oči.“

Steiner neuvádí, jak často by měl člověk dělat toto cvičení, ani jak dlouho by mělo trvat. To je ponecháno svobodné úvaze žáka. - Cvičení se rozpadá na dvě části. První část tvoří snaha o jakousi inventuru svých antipatických, kritických úsudků. Všechny takové úsudky samozřejmě neodhalíme v jednom cvičení. Ale je důležité s takovou inventurou aspoň začít. Jenom uvažme, co všechno nám může být protivné. Především lidé - určitý druh jejich zevnějšku, oblékání, jejich projevů, způsob mluvy, jejich názory. Také už to, zdali jsou ve svých projevech rychlí nebo pomalí. Může nás odpuzovat pohled na lidi popíjející v hospodě. Učitel se může přistihnout při tom, že jsou mu určití žáci nesympatičtí. Vedoucí pracovník při tom, že nesnáší některé své podřízené. Ti naopak mohou mít silnou averzi ke svým představeným. - Nesympatické nám mohou být umělecké výtvořiny určitého typu, jistý druh knih, architektury, hudby; také určitý druh zařízení bytu. Můžeme mít živelný odpor k některým druhům zvířat - myši, žáby, pavouci. Můžeme cítit povšechný odpor k technické civilizaci, k různým strojům a přístrojům. Může nám být nepříjemný jistý stupeň světla, tepla, ticha, hluku, čistoty nebo nečistoty, pořádku nebo nepořádku. Můžeme mít antipatii k určitým politickým nebo náboženským názorům. Můžeme také cítit antipatii k některým vlastním projevům, činům, sklonům, zvykům. Co všechno tady může člověk objevit! A to jsme ani neuvedli řadu těch nejobyčejnějších každodenních antipatií!

Když se pokusíme o takovou letmou inventuru, začínáme teprve tušit, kolik v nás bují kritiky a antipatie, o nichž nevíme, které si neuvědomujeme. Působí v nás často také všeobecné antipatie našeho století - k určitým druhům politického uspořádání, k určitým hygienickým nedostatkům, k tomu, že někdo žije v ústraní a nestará se o okolní život, k té nebo oné módě, k tomu, že někdo věří v to nebo ono. Možná, že v nás působí i některé výrazně anthroposofické

antipatie - nechceme mít nic společného s Ahri-manem nebo Luciferem (ačkoli si právě tím bereme možnost sledovat jejich působnost v sobě i možnost proměňovat jejich síly v pozitivní).

První část našeho cvičení tedy pozůstává v aktivní snaze odhalit co nejvíc našich negativních pohledů a reakcí. Druhá část pak v tom, že si připomínáme, co nás naplňuje obdivem a úctou. Tato druhá část bude možná pro mnohého obtížnější než první, protože naše doba nás všechny podněcuje spíše ke kritice než k obdivu. Častěji si asi uvědomujeme, jak jsou potraviny falšovány chemickým a strojovým zpracováním, než co pro nás přesto ještě znamenají. Jinými slovy: častěji poukazujeme na to, co na nich lidé pokazili, než na to, co do nich vložil Bůh. Častěji si uvědomujeme, co se nám na fyzickém zjevu některého člověka nelíbí, než abychom i tady obdivovali zázrak lidského tělesného ustrojení. Častěji hubujeme na počítače, a málokdy si připomeneme neslýchanou inteligenci, jíž bylo třeba k jejich vytvoření. Ale právě toto prosté cvičení nám dává příležitost, abychom přece jenom vydolovali ze svého nitra i pozitivní přístupy, které jsou v něm zasuty a na které si jinak sotva vzpomeneme.

Tím jsme vlastně teprve připraveni na vlastní cvičení positivity, jak je Steiner popisuje v rámci šesti základních cvičení. Ale než dáme zaznít jeho popisu tohoto cvičení, bude dobře upozornit ještě na některé otázky terminologické. Slovo „pozitivita“ má význam, který se zdá poměrně jasný. Označuje takový přístup k životu, který si hledí jeho pozitivních stránek a věnuje méně pozornosti negativním. Upřesnili jsme význam toho slova v tom smyslu, že se nesnaží dělat z černého bílé, že nezastírá nic z toho, co je ošklivé nebo zlé, ale snaží se to vidět z hlediska tak obsáhlého, aby se to, co je ošklivé nebo zlé, mohlo objevit ještě v jiném světle. I tak má slovo „pozitivita“ poměrně úzký význam, který se docela nekryje s tou vnitřní aktivitou, o kterou jde v příslušném cvičení. Jak víte, naše moderní slova se málokdy kryjí s nadsmyslovými skutečnostmi; je tomu tak i v těch stručných názvech šesti základních cvičení. Snažili jsme se k tomu přihlížet už v minulých přednáškách. Tentokrát bude třeba, abychom

vzali v úvahu, že Steiner sám neužívá pro označení tohoto cvičení vždycky výrazu „pozitivita“. Užívá ho například v „Tajné vědě“. Tam k tomu doplňuje důležitý údaj, že jde o vlastnost, v níž se sdružují myšlení a cit, tedy hodnotící úsudek o věcech a pozitivní citová otevřenost.

V knize „O poznávání vyšších světů“ nemluví o pozitivitě, nýbrž o snášenlivosti neboli toleranci. To je označení, které se vztahuje méně na sféru úsudku o věcech, zato výrazněji na sféru citu, a dokonce i vůle, protože se týká styku s druhými lidmi. Steiner to poněkud modifikuje tím, že k tomu podotýká: potlačit všechnu zbytečnou kritiku, mít pro všechno pochopení.

V cyklu přednášek „Před branou theosofie“ užívá - poněkud překvapivě - výrazu „nezaujatost“. To je slovo, kterým se obvykle označuje pátá z našich šesti ctností. Znamená pak schopnost vyřadit své minulé úsudky a zkušenosti, máme-li se s někým nebo něčím setkat, umět vnímat druhého tak otevřeně, jako bychom se s ním setkávali poprvé. V cyklu „Před branou theosofie“ Steiner vysvětluje výraz „nezaujatost“ jinak: jako „vlastnost, která vidí ve všech věcech to dobré“. Nezuatost se tedy stává pozitivitou. Jde zřejmě o to, nebýt „zaujat proti něčemu“, mít ten druh důvěry, který se obrací k pozitivním rysům a je ochoten chápat určité věci pozitivně, i kdyby se z těch nebo oněch důvodů jevíly nejprve negativně. Tady je zdůrazněn spíše citový moment positivity.

Nejtěžší je objevit naši pozitivitu v poslední kapitole „Theosofie“. Tam totiž Steiner kreslí spíše souvislý portrét člověka usilujícího o vyšší poznání, než aby od sebe odděloval jeho jednotlivé vlastnosti. Pozitivita tam není vůbec uvedena žádným jménem, musíme ji hledat více méně mezi řádky. Čteme tam, že člověk nemá oceňovat věci podle toho, zdali odpovídají jeho osobnímu svérázu; to by asi přibližně odpovídalo výrazu „tolerance“. Později se požaduje, aby člověk přiznával čemukoliv jeho hodnotu, jeho význam. To se už blíží pojmu positivity. Nejvíce se mu ale patrně blíží věta: „Jen ty okamžiky jsou okamžiky poznání, v nichž mlčí každý soud, každá kritika, vycházející z nás.“

Jak vidíme, Steiner se ve svých charakteristikách neváže na určitá slova, místo toho nazna-

čuje z různých hledisek základní směr potřebného úsilí. Ale ve „Všeobecných požadavcích pro okultní vývoj“, které jsou pro nás hlavním podkladem, mluví jednoznačně o „pozitivitě“:

„Ve čtvrtém měsíci nechť se člověk věnuje jako novému cvičení tzv. pozitivitě. Pozůstává v tom, že bude vyhledávat vůči všem zkušenostem, bytostem a věcem to, co je v nich dobrého, vynikajícího, krásného. Tuto vlastnost duše nejlépe charakterizuje perská legenda o Kristu Ježíši. Když jednou putoval se svými učedníky, viděli, jak na okraji cesty leží mrtvý pes, už značně ve stavu rozkladu. Všichni učenci se odvrátili od toho ošklivého pohledu, jenom Kristus Ježíš se zastavil, zadíval se zamyšleně na zvíře a řekl: Jaké překrásné zuby má to zvíře! Kde ostatní viděli jenom to, co bylo ošklivé, nesympatické, hledal to, co bylo krásné. Tak se musí esoterní žák snažit, aby hledal v jakémkoli jevu a v jakékoli bytosti to, co je v nich pozitivního. Brzo zpozoruje, že pod rouškou ošklivosti je nějakým způsobem skryto něco krásného, dokonce pod rouškou zločinnosti něco dobrého, pod rouškou šílenství božská duše. Toto cvičení souvisí částečně s tím, čemu se říká zdržování se kritiky. Nesmíme tu věc chápat tak, jako bychom měli černému říkat bílé a bílému černé. Je však rozdíl mezi posuzováním, jež vychází pouze z vlastní osoby a posuzuje podle této vlastní osoby, co je sympatické a co antipatické. Existuje také stanovisko, které se láskyplně přenáší do cizího jevu nebo cizí bytosti a všude se ptá: Jak přišlo toto jiné k tomu, aby bylo takové nebo si takto počínalo? Takové stanovisko dospěje samo od sebe k tomu, že se bude více snažit pomáhat něčemu nedokonalému, nežli je pouze kárat a kritizovat. Námítku, že životní poměry vyžadují od mnoha lidí, aby kárali a soudili, tady nelze vznést. Neboť v tom případě jsou tyto životní poměry prostě takové, že dotýčný člověk nemůže podstoupit správné okultní školení. Existují prostě mnohé životní poměry, které takové vydatné okultní školení neumožňují. V takovém případě by člověk neměl netrpělivě požadovat, aby přese všechno dělal pokroky, které je právě možné dělat jenom za jistých podmínek. - Kdo se bude po dobu jednoho měsíce vědomě zaměřovat na to, co je ve všech jeho zkušenostech pozitivní,

zpozoruje postupně, že se mu do nitra vkrádá pocit, jako kdyby se jeho kůže stávala ze všech stran propustnou a jeho duše se otevírala dokořán vůči nejružnějším tajným a subtilním dějům v jeho okolí, které předtím úplně unikaly jeho pozornosti. Běží právě o to, bojovat proti nedostatku pozornosti, který se vyskytuje u každého člověka vůči takovým subtilním věcem. Jakmile člověk jednou zjistí, že se mu v duši uplatňuje tento vyličený pocit jako jakýsi druh blaženosti, nechť se pokusí zavést tento pocit v myšlenkách do srdce a odtud jej nechat proudit do očí, odtud ven do prostoru před člověkem a kolem něho. Zpozoruje, že tím získá intimní poměr k tomuto prostoru. Bude to, jako by vyrůstal sám nad sebe. Naučí se považovat kus svého okolí ještě za něco, co patří k němu samému. - K tomuto cvičení je třeba značného soustředění, a především uznání skutečnosti, že na onu naznačenou náladu působí všechno bouřlivé, vášnivé, plné afektů naprosto ničivě. - Cvičení z prvních měsíců člověk opakuje opět tak, jak to bylo naznačeno pro dřívější měsíce.“

Zase tedy nejde o jednorázové cvičení trvající několik minut, nýbrž o trpělivé celoměsíční vyhledávání pozitivních aspektů u všeho, s čím se člověk setkává. Vyústění cvičení do zvláštního okultního úkonu je tentokrát obtížnější než u předchozích cvičení. Onen pocit oblažující vnitřní prostupnosti vůči okolí se objevuje ve chvíli, kdy se člověku podaří stát se cele vnímavým pro pozitivní ráz některého jevu nebo některé bytosti, - ale je těžko zachytitelný. Obtíž při postřehnutí tohoto pocitu vyplývá patrně z toho, že se tento zážitek odehrává na vyšší úrovni než obdobné zážitky v minulých cvičeních. Karl König, člověk velkých okultních zkušeností, mluvil o tom, že při prvním cvičení (kontroly myšlenek) si člověk uvědomuje nezávislost své myšlenkové činnosti na fyzickém organismu. Při druhém cvičení (ovládání vůle) že člověk v závěru cítí své étherné tělo. Při třetím cvičení (vnitřní rovnováhy) že vysílá do svých končetin astrální síly. O čtvrtém cvičení říká, že onen pocit blažené otevřenosti pochází přímo ze substance našeho vědomí o vlastním já. -

Jinak je také možné sledovat, jak cestou od prvního ke čtvrtému cvičení se člověk vyproš-

tuje stále citelněji z vnitřních návyků, jež nám sugeruje současná doba. Při prvním cvičení se sice člověk učí myslet pozorněji, než bývá zvykem, ne však myslet jinak než ostatní. Podobně usiluje při druhém cvičení o lepší vládu nad vůlí, ale ne o nějaký jiný druh vůle, než jaký je společný všem lidem. Při třetím cvičení jde o vnitřní rovnováhu, která je sice dnes vzácná, ale kterou tuší a po níž vlastně touží velmi mnoho lidí. Cvičení pozitivitu už vede k něčemu, co je ostatním lidem vzdálené - k jinému vidění světa, k důkladnému přehodnocení vžitých hodnot. Tady člověk začíná prožívat svět odlišně od lidí kolem sebe. Nese v sobě vztah k světu, s nímž zůstává sám, o němž by se nemohl dohovoreť s jinými. Bude-li to přesto zkoušet, bude-li je přesvědčovat, že to, co oni považují za špatné, je vlastně dobré, sklídí asi posměch a nepřátelství. Jeho posluchači nebudou mít předpoklady, aby mu porozuměli. Nezbyvá mu, než aby své zážitky uzavřel do vlastního nitra. Musí s nimi zacházet jako s esoterní skutečností: esotéricon = to, co je střeženo uvnitř, co nemá pronikat ven. Od tohoto cvičení jde tedy světem jako esotérik. Chová v sobě něco, co ho odlišuje od druhých: hlubokou důvěru ve svět, důvěru, která je ve světě něčím neznámým. Je to podobný pocit důvěry, jakého jinak bývají schopny leda děti. Tato důvěra je zachycena v drobné průpovědi, jíž se někdy zahajují hodiny náboženství v Obci křesťanů nebo na waldorfských školách. Citový obsah této průpovědi se mu na základě cvičení pozitivitu stává nepředstíraným zážitkem:

*Pode mnou země, jež nese mne.
Nade mnou nebe, jež chrání mne.
Kolem mne vzduch, jenž mi život dává.
A ve všem Bůh, který rád mne má.*

* * *

Jan Dostal: Šest základních cvičení. Vydal Ophorus v roce 2001 podle přednášek proslovených v roce 1998 v Antroposofické společnosti v Praze.

Čo chceš, aby som ti urobil?

Obraz: Nicolas Poussin

Ježišov výrok: Mk 10.51

22. strana

NADKONFESNÝ ČASOPIS PRE HĽADANIE KREŠTIANSTVA V DUCHU A PRAVDE V ZMYSLE JN 4 23,24. ČASOPIS SI MOŽNO OBJEDNAŤ NA: INFO@BDELOST.SK, ALEBO NA 0902-342493. ELEKTRONICKÁ (PDF) PODOBA ČASOPISU JE ZASIELANÁ BEZPLATNE - STAČÍ POSLAŤ VAŠU E-MAILOVÚ ADRESU VIAC O ČASOPISE: WWW.BDELOST.SK

Listy Bdeľosť č.4, august 2005

LB0508-6